

שעור מורה מוריננו הרב יהודה גנס שליט"א שבת פקודי תשע"ו:

האם נשים חייבות בתפילת המוספין

א

א. הנה נחלקו רבותינו האחרונים האם נשים חייבות להתפלל מוסף, שיש מן האחרונים הסוברים שהם פטורות משום דהוי מצות עשה שהזמן גרמא, ויש הסוברים שהם פטורות שכיון שהם פטורות מחובת הבאת מחצית השקל שמהם קונים את המוספים, על כרחך שאינם חייבות בקרבן מוסף, וממילא אינם חייבות בתפילת המוסף שבאה כנגד קרבן המוסף, ומאידך רבו הסוברים שהם חייבות בתפילת המוסף, וכמו שיתבאר.

ב. והנה רבי עקיבא איגר¹ כתב שנשים פטורות מתפילת המוסף מכיון שאינם חייבות במחצית השקל, והביא שכן כתב גם בשו"ת בשמים ראש², וכדבריו כתבו המהר"ם שיק³ והברכת ראש⁴.

ואמנם כבר תמהו על זה בס' עמודי אור⁵ ובדעת תורה למהרש"ם⁶ ובשו"ת בית יצחק⁷ ובשו"ת באר יצחק⁸ דאם כן לתנאים הסוברים שכהנים ולווים פטורים ממחצית השקל אף כהנים ולווים יפטרו מתפילת המוספים, [ומלבד שמדלא הוזכר כן בשום דוכתי משמע שאינו כן, הלא גם מצינו בגמ'⁹ שרבי יהושע בן חנניה שהיה לוי התפלל תפילת מוסף¹⁰, עיי"ש], ועוד הקשו שקטן פחות מגיל כ' לסוברים שפטור ממחצית השקל יפטור מתפילת מוסף¹¹.

ג. ולכן כתב בעמודי אור בביאור הדבר שאף שנשים [וכן לווים וכהנים] אינם חייבות בהבאת השקלים שמהם באים המוספים מ"מ הרי הם מתכפרות בקרבן המוסף¹², ועל כן אין לפטרם מחובת תפילת המוסף שבאה כנגד הקרבן.

ד. ובקהלות יעקב¹³ כתב בביאור דברי רע"א וסיעתו דיש לחלק בין לווים לנשים, די"ל דאף שלוי פטור ממצות מחצית השקל מ"מ הוא מחויב בהקרבת הקרבן [ולו יצויר

¹ שו"ת רע"א קמא סימן ט'.

² המיוחס לראש. [כידוע היה פולמוס על אמיתות הספר, ואכ"מ].

³ או"ח סימן צ'.

⁴ ברכות כ"ו.

⁵ סימן ז'.

⁶ או"ח סימן רפ"ו.

⁷ סימן י"ז.

⁸ סימן כ'.

⁹ סוכה נ"ג.

¹⁰ ואף ש"ל שהתפלל בתורת רשות, יקשה לסוברים שנשים אינם מברכות על מ"ע שהז"ג. [גם יש לדון דא"כ כהנים ולווים לא יוכלו לעבור לפני התיבה במוסף שהרי אינם מחויבים בדבר, ולא מצינו כן].

¹¹ ובס' תורה תמימה [פרשת כי תשא] כתב לחדש שאכן אסור שבחור פחות מגיל כ' יגש לפני העמוד בתפילת המוסף, אולם דבריו צע"ג דא"כ גם לווים וכהנים למ"ד דפסטי"ר לא יוכלו לגשת, וכאשר כבר כתב לחלוק על דבריו בס' מקראי קודש להגרצ"פ פרנק [פורים סימן י']

¹² וכדמצינו בגמ' ביומא נ"א: לגבי פר כה"ג שאף שהוא מביאו מתכפרים בו אחיו הכהנים.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

- שלא די בשקלים לקרבן ולוי יכול לדאוג לקרבן מחויב הוא בכך], משא"כ נשים אינם חייבות כלל בהקרבה ואינם אלא מתכפרות בקרבן.
- ה. וביאור דבריו דמצינו בענין הקרבנות ג' עניני בעלות: א] מקדיש. ב] מביא. ג] מתכפר. דהיינו שיכול אדם להקדיש קרבן עבור חובת חבירו¹⁴, ומ"מ בודאי חבירו הוא המביא את הקרבן לחובתו, ויש בעלות נוספת של המתכפר בקרבן אע"פ שאין מביאו כגון הכהנים בפר כה"ג ביוה"כ, שאף שאין חובת ההבאה עליהם כלל מ"מ הם מתכפרים בקרבן.
- ועל פי זה דן בקהלות יעקב שיש לומר שהכהנים ולוים חייבים בהבאת המוסף ורק בהקדשתו אינם חייבים, משא"כ נשים נפטרו לגמרי מחובת ההבאה [כיון דהוי מ"ע שהזמן גרמא], וי"ל דתפילת מוסף באה כנגד מצות הבאת הקרבן ולוים חייבים בה ונשים פטורות.
- ו. אמנם דבריו צל"ע, דהנה במשנה בשקלים אמר ריב"ז שהכהנים לא היו מביאים שקלים משום שטענו שאם הם יביאו יחולו על קרבנות הציבור דין מנחת הכהנים שאינה נאכלת.
- והנה נראה פשוט דדין מנחת הכהנים שאינה נאכלת היא דין במביא הקרבן או במתכפר בו ולא במקדישו, והלא פשוט שאם ישראל יקדיש קרבן עבור חובת כהן לא יאכל הקרבן¹⁵, ואם נימא שהכהנים חייבים בהבאת המוספים מה בכך שאינם שוקלים מ"מ שם מנחת כהן על המנחה, ועל כרחק שהכהנים והלוים לסוברים שהם פטורים משקלים פוטרם אף מחובת ההבאה, וא"כ מה בינם לנשים.
- ז. ועוד נראה להוכיח קצת כנ"ל מהא דאיתא בגמרא במנחות¹⁶ דלסוברים שלוים פטורים ממחצת השקל אם מביא הלוי מחצית השקל צריך למסרם לציבור כדי שלא יהיו חולין בעזרה, ואם נאמר שהוא חייב להביא כישאל ורק אינו חייב בהקדשה מה בינו לישראל, ועיין¹⁷.
- ח. ולכאורה מוכח מכל הנ"ל שהלוים [לסוברים שאינם חייבים במחצית השקל] פטורים לגמרי מחובת הבאת קרבנות הציבור, על אף שהם מתכפרים בהם, ומזה שאף על פי כן הם חייבים בתפילת המוסף מוכח א"כ שחובת תפילת המוסף היא מחמת כפרת הקרבן, וא"כ מוכח לכאורה שא"א לפטור נשים מתפילת מוסף משום שהם פטורות מחובת מחצית השקל דמה בינם ללוים, ודברי רע"א עדיין צע"ג.

¹³ זבחים סימן ד'.

¹⁴ ואם יומם הקרבן הוא יביא חומש וכדאמרו בגמ' בנדריים.

¹⁵ אף שדבר זה פשוט ואין צריך לראיה מ"מ יש להוכיח כן מדין מנחת כהנת שאינה קריבה כליל וכמבואר בסוטה, אף שהמנחה באה מנכסי הבעל.

¹⁶ דף כ"א:

¹⁷ גם ממה שקס"ד שלוים אינם רשאים למלוח את קרבנותיהם מהמלח שבלשכה מכיון שאינם שוקלים מוכח לכאור' כנ"ל.